Podmínky kandidatury státních zaměstnanců ve volbách do krajských a obecních zastupitelstev

Zákon č. 234/2014 Sb., o státní službě, ve znění pozdějších předpisů, obecně nevylučuje, aby státní zaměstnanec (tzv. „řadový“ i představený), který je ve služebním poměru ke služebnímu úřadu, **kandidoval ve volbách do všech zastupitelských sborů, tedy také do zastupitelstev obcí a krajů**, a to i jako člen politické strany nebo politického hnutí. Samotná jeho kandidatura ve volbách se na jeho služebním poměru nijak neprojeví.

V případě, že státní zaměstnanec ve volbách **získá funkci, která je podle zákona č. 234/2014 Sb. neslučitelná s výkonem státní služby** (tedy mimo jiné též **jako uvolněný člen zastupitelstva obce nebo kraje**), bude to znamenat **pozastavení výkonu státní služby** tohoto státního zaměstnance, a tedy i **zařazení státního zaměstnance mimo výkon státní služby** pro pozastavení státní služby podle § 65 zákona č. 234/2014 Sb., a to do doby skončení výkonu jeho funkce. Po dobu zařazení tohoto státního zaměstnance mimo výkon státní služby státnímu zaměstnanci **nepřísluší plat.**

Vzhledem ke skutečnosti, že **zákon o státní službě a zákony o volbách do zastupitelstev územních samosprávných celků upravují problematiku slučitelnosti funkcí nejednotně**, je nutné vycházet ze skutečnosti, že zákonodárce hodlal v případě slučitelnosti funkce člena zastupitelstva územního samosprávného celku a funkce ve služebním úřadu zachovat účinky právní úpravy všech výše uvedených zákonů. Níže tedy uvádíme **konkrétní případy neslučitelnosti výkonu státní služby** ve služebním poměru s funkcemi členů zastupitelstev obcí a krajů, tak jak vyplývá z naznačeného výkladu.

1. Slučitelnost funkce představeného s funkcí člena zastupitelstva kraje

Je nutné **rozlišit** výkon funkce **uvolněného** člena zastupitelstva kraje a **neuvolněného** člena zastupitelstva kraje. Zároveň se situace liší v závislosti na tom, zda funkce člena zastupitelstva kraje vznikla **před vznikem nebo až po vzniku služebního poměru představeného.**

a) Uvolněný člen zastupitelstva kraje:

Funkce **uvolněného člena zastupitelstva kraje**, vznikla-li **před vznikem služebního poměru** představeného, je **překážkou vzniku** tohoto **služebního poměru**.

Vznikla-li funkce **uvolněného člena zastupitelstva kraje** až **po vzniku služebního poměru** představeného, je důvodem pro **pozastavení výkonu státní služby**, **služební poměr však zůstává zachován**. **Funkci uvolněného člena zastupitelstva kraje tak může představený vykonávat, pouze vznikla-li až po vzniku jeho služebního poměru a za podmínky zařazení mimo výkon státní služby.**

b) Neuvolněný člen zastupitelstva kraje:

Funkce **neuvolněného člena zastupitelstva kraje**, vznikla-li **před vznikem služebního poměru** představeného, **není překážkou vzniku tohoto služebního poměru**, **je však**

neslučitelná s výkonem státní služby na služebním místě představeného (vzhledem ke zvláštní úpravě obsažené v zákoně o volbách do zastupitelstev krajů).

Vznikla-li funkce **neuvolněného člena zastupitelstva kraje** až **po vzniku služebního poměru** představeného, je tato funkce **neslučitelná s výkonem státní služby na služebním místě představeného**.

Funkci neuvolněného člena zastupitelstva kraje tak může představený vykonávat pouze za podmínky, že nebude vykonávat státní službu. Představený, kterému vznikl mandát člena zastupitelstva kraje, musí do 3 dnů od ustavujícího zasedání zastupitelstva kraje učinit právní úkon směřující k odstoupení z funkce, která je důvodem neslučitelnosti (§ 48 odst. 5 zákona o volbách do zastupitelstev krajů). Jedním z možných řešení je tedy podání žádosti o odvolání ze služebního místa představeného, o které musí být rozhodnuto do 60 dnů od podání této žádosti. Alternativním řešením by mohlo být podání žádosti o povolení čerpání služebního volna po dobu výkonu funkce člena zastupitelstva kraje (podání žádosti o poskytnutí služebního volna je možné pokládat za právní úkon směřující k odstoupení z funkce podle výše uvedeného § 48 zákona o volbách do zastupitelstev krajů, neboť po dobu služebního volna státní zaměstnanec nevykonává službu, tedy ani funkci představného). Pokud představený – člen zastupitelstva kraje nepředloží do 3 měsíců po ustavujícím zasedání příslušnému zastupitelstvu kraje doklad o tom, že důvod neslučitelnosti funkcí pominul (za tento doklad lze považovat rozhodnutí o odvolání ze služebního místa představeného či rozhodnutí o povolení čerpání neplaceného služebního volna), mandát mu zaniká. Nicméně i přes uvedený výklad je zde patrné, že stávající právní úprava je roztříštěná a je vhodné uvažovat o jejím sjednocení.

2. Slučitelnost funkce představeného s funkcí člena zastupitelstva obce (platí i pro **člena zastupitelstva hlavního města Prahy**)

Opět je nutné **rozlišit** výkon funkce **uvolněného** člena zastupitelstva obce a **neuvolněného** člena zastupitelstva obce. Zároveň se situace liší v závislosti na tom, zda funkce člena zastupitelstva obce vznikla **před vznikem nebo až po vzniku služebního poměru představného.**

a) Uvolněný člen zastupitelstva obce:

Funkce **uvolněného člena zastupitelstva obce**, vznikla-li **před vznikem služebního poměru** představeného, je **překážkou vzniku** tohoto **služebního poměru**.

Vznikla-li funkce **uvolněného člena zastupitelstva obce** až **po vzniku služebního poměru** představeného, je **důvodem pro pozastavení výkonu státní služby, služební poměr však zůstává zachován**. Funkci uvolněného člena zastupitelstva obce tak může představený vykonávat, pouze vznikla-li až po vzniku služebního poměru státního zaměstnance a za podmínky zařazení mimo výkon státní služby.

b) Neuvolněný člen zastupitelstva obce:

Funkce **neuvolněného člena zastupitelstva obce** je **slučitelná s výkonem funkce představeného.** To neplatí (vzhledem k výjimce stanovené v zákoně o volbách

do zastupitelstev obcí), jde-li o výkon státní služby představeného zařazeného ve finančním úřadu, vykonává-li tento zaměstnanec přímo státní správu vztahující se k územní působnosti příslušné obce; v takovém případě nesmí tento státní zaměstnanec vykonávat státní službu a lze u něj postupovat obdobně jako u neuvolněného člena zastupitelstva kraje [vizte poslední odstavec bodu 1. b) a analogické použití § 55 odst. 6 zákona o volbách do zastupitelstev obcí].

Vznikla-li funkce neuvolněného člena zastupitelstva obce před vznikem služebního poměru představeného, není překážkou vzniku tohoto služebního poměru.

3. Slučitelnost výkonu státní služby „řadového“ státního zaměstnance s funkcí člena zastupitelstva kraje a člena zastupitelstva obce (platí i pro **člena zastupitelstva hlavního města Prahy**)

Funkce **neuvolněného člena zastupitelstva kraje je slučitelná s výkonem státní služby na služebním místě „řadového“ státního zaměstnance.** Vznikla-li funkce neuvolněného člena zastupitelstva kraje před vznikem služebního poměru „řadového“ státního zaměstnance, není překážkou vzniku tohoto služebního poměru.

Funkce **neuvolněného člena zastupitelstva obce je slučitelná s výkonem státní služby na služebním místě „řadového“ státního zaměstnance**. To neplatí (vzhledem k výjimce stanovené v zákoně o volbách do zastupitelstev obcí), jde-li o výkon státní služby státního zaměstnance zařazeného ve finančním úřadu, vykonává-li tento zaměstnanec přímo státní správu vztahující se k územní působnosti příslušné obce; v takovém případě nesmí tento státní zaměstnanec vykonávat státní službu a je možné postupovat analogicky v souladu s § 55 odst. 6 zákona o volbách do zastupitelstva obcí.

Vznikla-li funkce neuvolněného člena zastupitelstva obce před vznikem služebního poměru státního zaměstnance, není překážkou vzniku tohoto služebního poměru.

Funkce **uvolněného člena zastupitelstva obce nebo kraje**, vznikla-li **před vznikem služebního poměru** státního zaměstnance, je **překážkou vzniku** tohoto **služebního poměru**. Vznikla-li funkce **uvolněného člena zastupitelstva obce nebo kraje** až **po vzniku služebního poměru** státního zaměstnance, je důvodem pro **pozastavení výkonu státní služby**, **služební poměr však zůstává zachován**.

4. Další aspekty související s kandidaturou

Otázkou, kterou je třeba vzít v potaz, je otázka **nároků kandidátů ve volbách do zastupitelstev územních samosprávných celků.** Podle § 56 zákona o volbách do zastupitelstev krajů má kandidát **právo, aby ode dne následujícího po registraci kandidátní listiny** krajským úřadem do dne předcházejícího volbám do zastupitelstva kraje mu ten, k němuž je v pracovním nebo obdobném poměru, **poskytl pracovní volno (služební volno) bez náhrady mzdy.** Obdobné ustanovení je obsaženo v § 63 zákona o volbách do zastupitelstev obcí.

Jedním ze základních principů státní služby je nestrannost výkonu státní služby – tento princip je obzvláště důležitý u zaměstnanců jmenovaných na služební místa představených, a to vzhledem k jejich specifickému postavení a roli ve služebních úřadech (zejména se to týká vyšších představených). **Zásada nestrannosti je základní zásadou, ze které vychází neméně důležitý princip depolitizace státní správy, resp. jasné stanovení hranice mezi profesionální státní správou a politicky obsazovanými posty.** Představení jsou již nyní zákonem o státní službě omezeni, nemohou například po dobu trvání služebního poměru vykonávat žádnou funkci v politické straně nebo v politickém hnutí, může jim být také uložen zákaz konkurenčního zaměstnání po skončení služebního poměru.

Zásada nestrannosti výkonu státní služby je uvedena v § 77 odst. 1 písm. b) zákona o státní službě (**státní zaměstnanec je povinen vykonávat státní službu nestranně, v mezích svého oprávnění a zdržet se při výkonu státní služby všeho, co by mohlo ohrozit důvěru v jeho nestrannost**) a jejím obrazem je také část služebního slibu státního zaměstnance, ve kterém státní zaměstnanec mimo jiné slibuje, že bude své povinnosti vykonávat řádně, nestranně, svědomitě, odborně a v zájmu České republiky.

Vyjma nestranného výkonu státní služby je státní zaměstnanec povinen též **vyhnout se případnému střetu zájmů**, neboť je podle § 77 odst. 1 písm. i) zákona o státní službě **povinen zdržet se jednání, které by mohlo vést ke střetu veřejného zájmu se zájmy osobními, zejména nezneužívat informací nabytých v souvislosti s výkonem státní služby ve prospěch vlastní nebo jiného, jakož i nezneužívat postavení státního zaměstnance.**